
РЕЧ АУТОРА

ЗДРАВКО МАЉКОВИЋ
аутор књиге

Уместо речи аутора

ЗДРАВКО МАЉКОВИЋ (1972), шеф одељења музичких снимања и преноса Теренске групе Радио Београда, дизајнер звука, писац стручне литературе. Дипломирао је на Факултету драмских уметности у Београду, на Катедри за снимање и дизајн звука, на којој данас ради као предавач. У Радио Београду ради од 1992. године. Реализовао је преносе и снимања великог броја концерата различитих музичких жанрова. Остварио је велики број снимака различитих домаћих и иностраних извођача и ансамбала за потребе Фонотеке Радио Београда, као и независних носача звука. Од музичко-сценских спектакла реализовао је: Оперу *Auga*, 90 година Радио Београда, Константин Магнус, 75 година Симфонијског оркестра РТС-а, 95 година Радио Београда, 60 година Телевизије Београд, као и многе друге. Остварио је значајан број снимака филмске и позоришне музике. Бави се и реализацијом и преносом спортских догађаја од планетарног значаја за стране продукције (Olympic Broadcasting Services и Host Broadcast Services), од којих издвајамо Олимпијаде (Пекинг 2008, Лондон 2012, Рио де Жанеиро 2016, Токио 2021 и Пекинг 2022), Светско првенство у фудбалу (Русија 2018) и Европско првенство у фудбалу (2021). Коаутор је књиге *Стереофонија – теорија и пракса*, која је добила значајне награде у области српског образовања и домаћих стручних часописа. Књига је у кратком периоду постала уџбеник у неколико средњошколских и високошколских установа. Стални је члан више међународних и домаћих жирија.

Који је био повод за настанак књиге „Школа звука Радио-телевизије Србије“?

Три су основна повода, или боље рећи инспирације, због којих је настала ова књига. Први од њих, и пре свих, јесте професор Рихард Мерц. То је човек који је својом упорношћу, стрпљивошћу, марљивошћу и професионализмом, успео у многим својим намерама везаним за посао којим се

бавио. Преданим и дугогодишњим радом у Телевизији Београд, оставио је дубок и неизбрисиви траг у професији која се бави снимањем и обрадом звука. За Телевизију Београд снимио је и обрадио више десетина хиљада емисија, серија, документарних, играних, телевизијских и цртаних филмова. Први је и једини тон-мајстор у историји нашег посла који је,

радећи синхронизацију цртаних филмова, обележио детињства многих генерација које су стасавале уз Телевизију Београд. И данас, у интервјуима познатих личности можете чути да ће детињство памтити по сјајним цртаним јунацима и, наравно, реченици: „... сихронизација цртаног филма – Рихард Мерц“. Међутим, није стао на томе. Од 1977. године почео је да се бори за отварање Катедре за снимање и дизајн звука на Факултету драмских уметности у Београду. Радећи интервју са њим, али и у приватним разговорима, схватио сам колико је требало снаге и воље да се његова идеја претвори у стварност. Поврх свега, могло би се слободно рећи да све што је радио – радио је за друге. За струку којом се бавио, за будућност нових генерација дизајнера звука, за наше медије којима је „обликовао“ нову генерацију професионалаца, чије знање и умеће је квалитет звука издигло на значајно виши ни-

во, и на крају, за културу и уметност ове земље, јер од 1997. године, када је отворена Катедра за звук, почиње ново рачунање времена у савременом звуку наших медија. Рихард Мерц је био и мој професор и врло добро знам шта је учинио за све нас – дизајнере звука и овом књигом желим да му се захвалим за све што је урадио за нашу струку.

Други повод је моја матична и „друга кућа“, Радио Београд. У њој сам одрастао, стасао и стекао знања из домена звука. Омогућила ми је да квалитетно обављавам посао којим се бавим и пружила ми срећу и задовољство у професионалном животу. Радио-телевизија Србије је често кроз нашу историју била тема политичких превирања. Памтим, за ових тридесет година рада, време када је било срамота рећи где радиш. Али, тај и такав утисак о нама нису остављали запослени у нашој кући, већ политичари и њихови послушници. Радио и Телевизија Београд је много више од пуког политичког пиона. То је кућа која је стуб наше културе. То је кућа која је изнедрила стотине и стотине професионалаца и уметника, који су нашем народу, својим делима поклањали себе, а то свакако није мало. То је кућа која је изнедрила готово све писане и електронске медије у нас. Кућа у којој су радили, и данас раде, највећи интелектуалци нашег доба. Афирмисала је младе писце, сликаре, новинаре, редитеље, музичаре, глумце, спортисте. На њеним плећима је заснована наша музичка индустрија... И на крају, то је медијска инсти-

туција у којој постоји и делује „школа звука“.

Трећи повод је мој пријатељ, колега, професор и рецензент ове, али и прошле књиге – Велибор Миша Хајдуковић. Нисам сигуран да сам добро упознао појам „звук у медијима“ док њега нисам упознао. На појам „филозофија звука“ бих се пре десетак година само насмејао и питао „ко то тамо филозофира?“ (алузија на песму групе „Азра“ - Ко то тамо пјева?, прим. аут), а сада, захваљујући њему, покушавам и сам да пишем о тој теми. Књига је и настала као резултат наших дугогодишњих разговора о значају и улози звука у електронским медијима. Ако бих баш морао да вагам ко је најзаслужнији за настанак ове књиге, то би био управо он – Велибор Хајдуковић.

Књига је формално конципирана у два дела, које бисмо, условно, могли назвати теоријски и практични.

Да, управо тако. Први део је теоријски и у њему се бавим темељним начелима занимања дизајнера звука. Акцент сам ставио на појмове који нису довољно обрађени у литератури, као ни на академском нивоу у процесу образовања будућих снимаатеља и дизајнера звука. Сматрам да теорија звука у медијима недовољно препознаје и не истиче један битан звучни елемент, а то је примењена тишина. Она игра значајну драматуршку улогу, како у радиофонији, тако и у филмској, телевизијској, позоришној и музичкој уметности. Такође, мало пажње се посвећује веома битном сегменту овог занимања, а то је аналитичко слушање звучне слике.

Оно се стиче годинама, искуствено, свакодневним радом. Са собом носи велики број замки, које никако не смемо занемарити, јер на тај начин ћемо бити далеко од зацртаног циља, а то је свакако оптимална звучна слика. У првом делу књиге се бавим и историјографијом развоја снимања звука у Радио и Телевизији Београд, као и аудио-опремом и технологијама које су егзистирале у различитим временским периодима. Поврх свега, занимање дизајнера звука није довољно истражено и објашњено нашој широј, али и стручној јавности, те покушавам да објасним његову улогу и значај у креирању звучне слике у различитим формама медијског изражавања.

Други део књиге има за циљ да кроз разговоре са професионалцима који раде или су радили за Радио-телевизију Србије, прикажем практичну примену звука у медијима кроз разна уметничка занимања. Можемо рећи да је други део практична допуна теоријског дела књиге. Настојао сам да представим што више стручних и уметничких занимања која користе звук као основно средство за рад, али и она којима је звук изражајно средство. Водио сам се принципом, један човек – једно занимање, јер без тог начела књига не би имала крај. Моји саговорници су врхунски стручњаци. Можда би неко други направио другачији избор, али ово је мој ауторски одабир људи који су кроз свој професионални живот, својим делима, оставили дубок траг на нашем медијском небу. Они ће у књизи бити предста-

вљени азбучним редом, с тим, што ћу као аутор књиге искористити ту привилегију да интервју професора Рихарада Мерца, као родоначелника школе звука, ставим као први.

Коме је књига намењена?

Књига је намењена, пре свега, младим људима који имају афинитет према снимању и дизајну звука. Изражавање звуком је креативно занимање. Да би дошли у ситуацију да реализију сопствене или идеје других аутора, неопходно је да савладају основне постулате ове професије, као и да стекну општа знања из различитих уметничких области који учествују у стварању једног дела. Да би то постигли, потребно је да проникну у ауторска промишљања о улози звука у делу које ствара. Другачија гледишта и тумачења наших еминентних стручњака и уметника о улози звука у медијима, са чијим ставовима се можемо упознати у овој књизи, могу значајно да помогну у даљем развоју будућих дизајнера звука. Суштина ове књиге и јесте управо та, да покаже и докаже да се до циља може доћи на различите начине, другачијим путевима. Треба имати у виду да су начин и реализација опште идеје, креација за себе, индивидуалан избор. Свако од нас може да дође до циља на свој начин. Нема унапред исцртаног пута. Нема туторијала. Неопходан је таленат, и опште теоретско знање из сродних уметности, баш из тог разлога да би својим знањем и радом комплетирали дело, дали му сопствени печат и додатни квалитет.

Како су реаговали Ваши саговорници када сте им предложили да буду део овакве књиге?

Пре свега били су изненађени, али и почаствовани што су изабрани за саговорнике у једној оваквој књизи. Позив су схватили као одређену врсту награде за свој дугогодишњи рад и личну сатисфакцију. Колеге које се баве послом којим се и ја бавим су врло радо прихватили ову врсту изазова, знајући и сами да ће учествовати у нечем значајном за нашу струку, али и свесни чињенице да књига о звуку у медијима у нашој стручној литератури и нема много. Морам признати да ме је изненадила позитивна енергија људи који „не припадају“ мом професионалном миљеу. У приватним разговорима су са пуно жара и страсти говорили о звуку. Пре свега о томе да се он, као изражајно средство, без икаквог ваљаног разлога налази у подређеном положају у нашим медијима, поготово у односу на слику. Напомињали су да често људи са медијске сцене нису свесни његове улоге у коначном изгледу дела које стварају и да се о његовом значају у радијској и телевизијској уметности недовољно говори и пише, поготово у стручној литератури. Стекао сам утисак да су цео живот чекали да им неко постави конкретна питања из домена звука и да искажу свој став. Наравно, било је ту и недоумица попут питања упућених на моју адресу: „Да ли си сигуран да сам ја прави саговорник?“, као и констатација да они о тој теми не знају баш много. Међутим, како су временом све више

разумевали концепт ове књиге, почетна несигурност би полако прелазила у задовољство, а код неких и у стадијум усхићености. Поготову, када су схватили да смо сви заједно аутори једног посебног дела које ће помоћи младим генерацијама да схвате примарну улогу звука у медијима, као и жеље и намере професионалаца различитих занимања у остваривању једне идеје. Временом су постали свесни и чињенице да ће ова књига бити историјска грађа проучавања будућих генерација о развоју креирања звучне слике у медијима нашег доба, као и који су то све чиниоци утицали не њен коначни облик. Многи су сами себи показали и доказали да о овој теми знају много више него што су мислили. Сматрам да смо сви заједно, једни од других, много научили.

Скоро 30 година радите као тон-мајстор и дизајнер звука у Радио Београду. Имате богато искуство изграђено у најразличитијим сложеним пројектима Радија и Телевизије. Када сте први пут почели да размишљате о звуку као специфичном концепту Радио-телевизије Србије?

Имао сам среће да врло млад, са непуних двадесет година, почнем да радим у Теренској групи Радио Београда. Био сам окружен прекаљеним професионалцима и мајсторима свога посла. Према мени су се очински опходили, да ли због моје младости или због чињенице да сам био једини „студент“ (тако су звали почетнике који нису били у сталном радном односу). Обим посла, безрезервна подршка и едукација старијих колега

довеле су до тога да врло рано поставим самосталан у послу којим се бавим. Мој фокус је био усмерен само на послове који су уско везани за Радио Београд, тако да нисам био у ситуацији да сагледам начине снимања и обраде звука, као ни његову улогу у осталим медијским формама. Искрено, нисам их био ни свестан. Мислио сам да се звуком, на неком вишем нивоу, баве само професионалци из Радио Београда. Отрежњење је стигло са првим часовима на Катедри за снимање и дизајн звука на ФДУ. Морам напоменути да сам је уписао када сам већ имао 13 година радног искуства. Ово кажем тек да истакнем колико дуго је трајала моја заблуда. На првом часу је професор Мерц рекао нама студентима: „Први корак ка учењу је спознаја сопственог незнања“. Срећом по мене, почео сам врло брзо да учим. Факултет драмских уметности, као и Катедра за снимање и дизајн звука, дају широко образовање. По мом мишљењу, то је једино и право место где млади људи, поред сазнања из области звука, имају могућност да проникну у суштину сродних уметности са којима ће се сусретати у својим будућим ангажманима. ФДУ ми је умногоме помогао и од тада сам почео да размишљам о звуку као специфичном концепту електронских медија, пре свих у Радио-телевизији Србије.

Моја прва размишљања у том правцу су за последицу имала објављивање књиге *Стереофонија – теорија и њиракса*, коју сам написао заједно са колегом Љубинком Гордићем. Она је

била искорак даље у том настојању. Обојица смо схватили да наше богато искуство из домена снимања музике, као и осталих послова везаних за снимање звука на терену, и теоретско знање које смо стекли на ФДУ, треба да буду имплементирани у једну целину. Надам се да смо успели у томе. По истом принципу, само на једном другом нивоу, желим да повежем знање и искуство различитих професија које у свом раду користе звук као изражајно средство. То је била иницијална каписла за настанак ове књиге. Колико ће од тог концепта бити спроведено у пракси – време ће показати.

Наслов књиге упућује да је сам систем РТС специфична школа звука, чија се знања и искуства преламају кроз различите професије. У чему Ви препознајете ту школу?

Чињеница да је Радио Београд најстарији електронски медиј на Балкану и да је Телевизија Београд родоначелник електронских аудио-визуелних медија код нас (не рачунајући филм), говори много тога. Радио-телевизија Србије је велики медијски систем. У њему егзистира Музичка продукција са својим хоровима и оркестрима различитих музичких жанрова, затим информативне, научне, образовне, школске, музичке, документарне, дечије, спортске, интернет и многе друге редакције. База тог система су многобројна музичка и говорна студија. Реализују се најкомпликованији и најсложенији спортски, културни и преноси од општег значаја. То је кућа која има највећу продукцију радијских и телевизиј-

ских програма. У њој су радили и стварали, и данас то чине, највећи српски умови. Има издавачку и излагачку делатност. Радио-телевизија Србије је чувар нашег културног блага. Зар то нису довољни разлози да се ова медијска кућа назове школом? Систем РТС није само школа звука. То је школа свих занимања која стварају на нашем медијском небу.

Специфичност ове школе видим у свим набројаним областима деловања. Моја сфера интересовања је звук. О њему размишљам и о њему пишем, па сходно томе и моје мисли иду у правцу професионалног развитка будућих дизајнера у нашој кући. Свакоко жели да се бави овим занимањем има најбоље могуће услове да се развије у комплетног професионалца. Без обзира да ли жели да учествује у снимању, монтажи, обради, миксу или дизајну звука у спортском, музичком, документарном, филмском, радиофонском или неком другом програмском жанру. Такође, има могућност да своје знање допуни, надогради, провери у пракси, чак, и да стечено знање из праксе пренесе назад у теорију, пишући стручну литературу.

Да ли су интервјуи потврдили вашу насловну хипотезу да је РТС специфична школа звука?

Апсолутно. Они су и превазишли моја почетна очекивања. Признајем да ни сам нисам био свестан ове хипотезе у оволикој мери, док нисам почео разговоре са интервјуисаним колегама. Већ сам напоменуо да за сопствену свестраност из домена зву-

ка у медијима могу да захвалим, пре свега, Факултету драмских уметности. Оно што ми је ова установа пружи­ла било је знање из домена теорије. Оно што сам сада стекао, радећи интервјуе, јесте спој теоретског и практичног знања наших еминентних стручњака и уметника. Сматрам да је стечено искуство које сада поседујем, пишући ову књигу, веома значајно и драгоцено за мој даљи професионални развој и оно не може да се мери ни са једним искуством у досадашњој каријери. Сигуран сам да је рад на овој књизи моја најбоља одлука коју сам до сада донео радећи у Радио-телевизији Србије.

С обзиром на то да школа РТС није системски дефинисана, да ли сматрате да Радио-телевизија Србије треба да оснује сопствену школу звука?

Радио-телевизија Србије је велики медијски систем, и због значаја и утицаја које има у нашем друштву, треба да се угледа на велике светске медијске системе који су организовали сопствене школе звука, како би обликовали специфичне кадрове који су им због потреба посла неопходни. Без обзира колико практично и теоретско знање из домена звука будући запослени поседује, он мора да прође кроз њихову школу звука. Разлог је једноставан. На тај начин велике медијске куће воде рачуна о квалитету звука сопственог програма, униформишу га квалитетом, лакше контролишу, и оно што је најважније, постају препознатљиви у свету по овом изражајном сегменту. Сматрам да би Радио-телевизија Србије морала да

крене њиховим стопама, јер њено место и јесте у том друштву. На тај начин ће се испрофилисати, и стећи наклон и поштовање шире медијске заједнице. РТС већ има велики углед у оквиру Европске радио-дифузне уније (ЕВУ), чији је члан. Тај углед је стечен захваљујући властитој продукцији. Значајан број радијских и телевизијских емисија, концерата, музичких емисија, телевизијских филмова и драма, информативног програма се шаљу у међународну размену. Наш програм је често преузима­н и коришћен од стране европских радио и телевизијских станица. Велики број награда смо добили од стране специјалног жирија ЕВУ за наш рад. Имамо толико квалификованих и квалитетних стручњака из различитих медијских области, погото из области звука, да би штета било да њихове вештине не искористимо и на тај начин помогнемо будућим тон-мајсторима и дизајнерима звука у стицању неопходног знања и искуства. Оснивањем школе звука постигли би значајније резултате у домаћим и светским размерама, дефинисали параметре квалитета и подигли квалитативни ниво звука наших програма.

Која су све то знања која би једна таква школа требало да пружи својим полазницима?

То су пре свега знања из области теорије звука. Полазници би требало да се упознају са основним карактеристикама звука, особеностима његових извора, као и његовим основним елементима. Шта је звучна слика, које су јој карактеристике и на који на-

чин се креира. Посебан акценат би требало ставити на аналитичко слушање аудитивних и аудио-визуелних медијских садржаја. Од техничких појмова из домена звука неопходна знања су из области акустике – акустика отворених и затворених простора, и аудио-технике – микрофон и његове основне карактеристике, звучник, аудио-конзоле и уређаји за обраду звука. Процеси и начини снимања у различитим акустичким окружењима. Познавање општих појмова медија, као што су: филм, позориште, телевизија, радио, интернет и друга. После основних сазнања из домена звука полазници би се определили за одређену медијску област, где би уз даље теоретско и практично образовање (снимање, обрада, монтажа, микс и дизајн) из домена звука изабраног медија, изучавали и остале сегменте продукције у креирању једног дела, које би им предавали стручњаци и уметници наше куће. На тај начин би се стекло шире образовање и школовали би се дизајнери звука који би сутра били равноправни чланови креативног тима.

Како је формално видите: као део система школовања у области звука или као својеврсну специјализацију намењену свима који се звуком баве у оквиру сложеног система радија или телевизије?

Моји досадашњи теоретски радови, као и моји професионални ставови, утемељени су на принципу дуалног образовања. Сматрам да је то једини исправни пут на коме полазници ове школе могу да стекну неопходно теоретско и практично знање. Шко-

ла звука може функционисати на два начина. Први начин је унутар система Радио-телевизије Србије, где би предавачи били истакнути стручњаци из наше куће који делују у различитим медијским областима и жанровима. Теоретско знање стечено на тим предавањима било би врло једноставно и лако проверљиво у пракси, јер РТС поседује најразвијени и највећи технички систем за различите медијске форме, верујем на Балкану.

С друге стране, ову врсту едукације можемо дићи на значајно виши ниво повезивањем РТС-а са високошколским установама, као што је Факултет драмских уметности. Сматрам да је ова школа најбољи избор, како због реномеа који има, тако и због тога што је то једина високошколска установа која се бави изучавањем звука, а да је притом у државном власништву. На тај начин би се избегле бројне шпекулације, а заузврат стекли различити бенефити. Факултет би у Радио-телевизији Србије добио место где би студенти могли да добију преко потребно практично искуство, а наша кућа, као и остали медији у нашој земљи и култура опште, добили би високо квалификоване професионалце из домена звука. То би била јединствена школа која би побудила велико интересовање код нас, али и у иностранству.

Ова школа, без обзира на облик и модел, била би намењена пре свега младим људима који су заљубљеници у звук и који желе да се баве овом професијом, као и нешто старијим, искуснијим колегама, који нису имали

прилику да се образују на високошколским установама. На тај начин би могли да своје знање допуне, на доградe и да професији и кући у којој раде врате многоструко више од оног што је уложила у њих.

Ваши саговорници су стручњаци различитих профила – од стручњака у области снимања, монтаже, микса, дизајна звука до уметника – редитеља, композитора, етномузиколога, музиколога, диригената и других, који делују као музички уредници, уредници музичких ансамбала, уредници програма, директори сектора који се баве продукцијом музике до стваралаца примењене музике. Да ли би их њихово искуство квалификовало за предаваче у школи оваквог типа? Многи од њих се и баве педагогијом у различитим областима које су у вези са медијима.

Њихово искуство је од пресудног значаја за овакву једну школу. Управо о томе и говори ова књига. Код нас је укорeњено мишљење да тапију на звук у нашим медијима имају искључиво људи који се баве снимањем и постпродукцијом звука. Наравно да то није тачно. Најчешће су они реализатори туђих идеја. Суштина књиге, и оно чему треба да стремимо у нашем професионалном деловању, је исте синергија различитих занимања ради што квалитетније реализације опште идеје. Ниједан дизајнер звука не може бити комплетан у својој професији ако не поседује опште знање из сродних уметничких области и занимања. То важи и за све остале професије, невезане за звук. Врло често заборављамо да су филм, позориште, телевизија, све популарније видео игрице и остали медијски садржаји који се презентирају путем интернета – аудио-визуелна дела. Звук је подједна-

ко изражајно средство колико и слика. Неко би рекао и изражајније. Горан Марковић, наш прослављени режисер и редовни професор режије на ФДУ, на својим предавањима студентима је говорио да слика даје информацију, а звук емоцију гледаоцима у биоскопској дворани. У интересу свих „не тонских“ занимања обједињених око једне идеје, циљ је да имају што едукованије и квалификованије дизајнере звука који својим талентом, знањем и умећем могу идеју, не само да реализују, него да јој дају и квалитет више.

На основу Ваше личног искуства, али и искустава из интервјуа које сте радили, шта за Вас данас значи синтагма „филозофија звука“ и у којој мери је она применљива кроз концепт школе звука РТС?

Ова синтагма представља лични став о улози звучних елемената у процесу креирања звучне слике у аудитивним и аудио-визуелним медијима. Огледа се у приступу и начину реализације звучног садржаја и заснована је на чврстим постулатима теоретског знања и професионалног искуства. Процес промишљања „изражавања звуком“ започиње у фази претпродукције, када дефинишемо сопствену или се упознајемо са идејом другог аутора. Развија се у процесу продукције, а коначни облик добија у фази постпродукције. Да би звучна средства изражавања била у потпуности функционална, морају бити употребљена у одређеном облику и сразмери. Какви ће бити ови параметри је лични избор и зависи од сопственог схватања драматургије и естетике звука. Управо естетика, као сег-

мент „филозофије звука“, разликује нас као појединца од других ствараоца и представља оно што је лепо и вредно у делу које стварамо. Она не може бити иста и разликује се од човека до човека. Представља начин изражавања индивидуе и његов уметнички доживљај дела (за) које ствара. Моји саговорници су искусни медијски ствараоци и зналци. Свесни су чињенице да медији као средство масовне комуникације, као и њихов садржај, представља дијалог аутора и конзумента. Обраћајући се широкој јавности свој начин размишљања прилагођавају и подређују слушаоцу и гледаоцу зарад општег прихватања ауторове идеје. Публика је једина меродавна и она процењује и оцењује њихов рад, а они стварају управо за њу. У разговору са њима потврдио сам сопствене ставове из ове области теорије звука и додатно их надоградио.

Сматрам да је ова сингтагма примењива и неопходна у процесу едукације будућих дизајнера звука, али не само њих, већ и студената других медијских занимања која учествују у стварању и креирању медијског садржаја. „Филозофија звука“ је суштина којој треба тежити. У нашем настојању да ауторско дело буде што комплетније, треба је непрестано развити и надграђивати свакодневним радом и самоедукацијом.

Није честа појава да се дизајнер звука бави писањем стручне литературе.

Нажалост, није. У нашој и светској литератури мало пажње се поклања

теорији звука у медијима. Књиге које су објављене, а тичу се звука, најчешће се баве уско стручним темама. Иако последњих година ово занимање постаје све популарније, судећи по броју високошколских установа који се баве изучавањем звука у медијима, и даље је то мали број људи који је заинтересовано или се професионално бави овом струком. Доводи се у питање рационалност и исплативост писања књига на ову тему. Велика је срећа да имамо издавачку делатност у оквиру наше куће која пружа безрезервну подршку запосленима и која, пре свега, обраћа пажњу на сопствени медиј. Моји пориви за писање стручне литературе су сасвим другачије природе. Кућно васпитање ми налаже да будем захвалан ономе ко ми је помогао у животу. Радио-телевизија Србије ми је обезбедила основне услове за професионални напредак. Омогућила ми је да стекнем знање и искуство из овог фасцинантног занимања, као и да упознам најеминентније стручњаке из разних медијских и уметничких области. Овом, као и претходном књигом желим да јој вратим барем мрву онога што је она у мене уложила и што ми је пружила. С друге стране, сматрам да је то обавеза свих нас који имамо шта да кажемо из стручне области којом се бавимо и да стечено знање ставимо на папир, у форми књиге, и на тај начин помогнемо будућим генерацијама, јер и нама је неко помогао када смо започињали наше каријере.

ПОГОВОР

У савременој научној литератури која се бави истраживањем социолошке, комуниколошке, технолошке, образовне, психолошке и културолошке улоге медија у друштву, књига *Школа звука Радио-телефизије Србије* Здравка Маљковића представља јединствено издање, а сигурно и прво које има за циљ да из перспективе звука, као примарног изражајног средства које обликује медије, анализира његове капацитете кроз професије које моделирају медијске садржаје. Већ сам наслов указује да је фокус интересовања аутора усмерен на Радио-телефизију Србије (РТС), као сложени програмски систем, у оквиру кога се примена звука и спектар могућности рада с њим, може посматрати на различите начине.

Књига је формално конципирана у три дела. Први, „Поглед на историју и теорију“, бави се развојем технике радија и телефизије у Србији, од њихових почетака, па до данас, и представља значајан покушај да се на једном месту, хронолошки, сублимира слика технолошког осавремењавања медија на нашим просторима. У аналитичком смислу, у оквиру овог сегмента књиге, дефинисани су основни елементи звука у медијима и сагледана њихова примена у аудио и аудио-визуелним делима. Посебност чини ауторова потреба да прецизира значење синтагме дизајнер звука, у контексту обликовања звучне слике за различите формате програма, што представља до сада јединствени покушај да се кроз праксу систематизују и сами профили овог занимања.

Други део књиге, који носи назив „Разговори“, обликују 46 интервјуа, са еминентним саговорницима, који делују на различитим пословима у оквиру РТС или су у току своје професионалне каријере ауторски сарађивали на значајним пројектима са овом медијском кућом. По принципу „један аутор, једно занимање“ Маљковић чини избор који представља импресивни списак професионалаца, који, свако из свог угла, сагледавају улогу звука и његових различитих компоненти кроз професионалне задатке које обављају, као што

су обликовање звучне слике за телевизијске серије и филмове, снимање дијалога на филмском сету, режија филмских, телевизијских и радијских формата, студијска и теренска снимања уметничке, џез и популарне музике, дизајн звука на филму и радиофонији, монтажа звука за филм и радио-драме, монтажа слике, снимање фоли ефеката, компоновање примењене музике, глума, новинарски и спикерски послови, обавезе музичких уредника, уредника емисија и програма, продуцентата, градитеља инструмената. Такође, међу интервјуисанима су и стручњаци из области акустике, аудиоинжењеринга, директори техника радија и телевизије, директори и диригенти ансамбала Музичке продукције, као и колеге задужене за техничко вођство, рад радијског и телевизијског мастера, дигиталних платформи и електронског студија. Списак занимања која учествују у обликовању програма Радија и Телевизије показује и ширину могућег професионалног гледања на звук и његове капацитете. У том смислу Маљковић, који је по професији и сам дизајнер звука, новинарски вешто, у фокус постављених питања ставља звук, омогућавајући многим да први пут своје деловање тумаче кроз призму овог изражајног средства. Као ефекат одабраног поступка добија се резултат да обједињени интервјуи дају емпиријску димензију првом поглављу, али и да отварају простор за нова размишљања која могу бити подстицајна за даља истраживања.

Трећи део, „Уместо речи аутора“ јесте интервју са Маљковићем, неуобичајени, али ефектан завршетак, кроз који се добија заокружена слика о импулсима за настанак ове књиге. Истовремено аутор доноси и сасвим иновативна размишљања, која указују на неопходност да се дизајн звука перципира као промишљени процес у коме је звук средство у рукама „уметника“ различитих профила који се кроз њега изражавају. У домаћој литератури Маљковић је први аутор који размишља о филозофији звука као личном стваралачком ставу сваког ко се њиме бави, а упориште своје идеје препознаје у естетици звука и дефинише је као „начин изражавања индивидуе и његов уметнички доживљај дела (за) које ствара“. Тај нови поглед на звук јесте посебан квалитет овог издања, које не претендује да буде научно, већ публикација која ће ширином теме и атрактивним учесницима у њој, скренути пажњу највећег круга читалаца. Али истовремено, за стручњаке који се баве овом облашћу, ауторова идеја подстиче креативно размишљање у правцу мултифункционалности звука и његовог дизајна као синтези различитих уметнички креативних естетика, које учествују у његовом обликовању. У том сложеном процесу, у зависности од реализације, дизајнер звука се може дефинисати и као стваралац и као извођач.

Школа звука Радио-Шелевизије Србије није само књига о звуку. Она представља сасвим нови поглед на велики медијски систем какав је Радио-телевизија Србије, која сложеноћу програмских пројеката реализованих од стране

врхунских стручњака, поставља стандарде у професионалном медијском изражавању. Та стручност умногоме је заснована на слојевитом искуству које се добија и надограђује кроз послове који се обављају у процесу креирања и продукције радијског и телевизијског програма, а то су сазнања која се не могу стећи ни на једној високошколској институцији. Из тог разлога Маљковић РТС препознаје не само као медијску кућу, већ као специфични образовни систем кроз праксу, у оквиру кога специјалистичка знања добијају они који унутар њега раде. И сами интервјуи који обликују други део књиге потврђују овај ауторов став, који чак иде корак даље, импутирајући неопходност да РТС системски организује сопствену школу звука, моделирајући на тај начин савремене кадрове. У том поступку он исправно препознаје перспективу модерног медија, који, поред квалитетних програмских садржаја, нуди и дефинисане параметре квалитета звука, по којима би РТС могао постати препознатљив и у светској медијској заједници.

Иновативна, модерна, занимљива, али и провокативна књига *Школа звука Радио-Телевизије Србије* Здравка Маљковића отвара нове погледе на звук, али и на занимања код којих је он кључно изражајно средство. То није само нови поглед на медије, већ и на различите професије које их чине, а које смо до сада, чини се, једнострано посматрали. Нова перцепција, која омогућава да звук сагледавамо интердисциплинарно, отвара простор ка целовитијем слушању и аудио, али и аудио-визуелних медијских садржаја, не кроз призму пуке информације, већ као комплексне и слојевите садржајне целине, коју обликује драматургија њихове звучне слике. Такав однос, кроз промишљања о естетици и филозофији звука, модификује и слушачки однос према медијима и омогућава да, посебно програмски комплексније пројекте, сагледавамо као специфичну медијску форму уметности. Тиме је Маљковић, овим издањем, започео и нову еру односа професије према звуку у медијима, али и односа теоретичара медија који ће га, у будућности, научно тумачити.

Београд, март 2021. године

Др Александра Паладин,
музиколог, теоретичар медија